

Pot v sožitje, Interno glasilo Društva terapevtov za alkoholizem SR Slovenije, Leto 1, 1986, št. 1-5.

Pred časom me je eden od študentov prosil, naj bi mu svetoval pri diplomski nalogi s področja alkoholizma. Čeprav sem se otepal tega, saj sem o alkoholizmu ravno toliko poučen, da vem, kako bi moral biti usposobljen tisti, ki hoče drugim soliti pamet, sem na koncu le popustil, ker kaže, da je pri nas pač stiska s primerno usposobljenimi ljudmi - študentom se pa mudi diplomirati!

Po krajšem pogovoru se nama je zdelo, da bi bilo še najbolj koristno, ko bi študent ob pomoči terapevta in članov kluba zdravljenih alkoholikov v domačem kraju izvedel nekakšno evalvacijo njihovega dela, tako da bi zbral podatke, ki bi tudi terapevtu in članom pomenili povratno sporočilo nepristranskega zunanjega opazovalca o njihovem delu. Kako se lotiti evalvacije? Zdelo se mi je, da je logika jasna. Klub ima svoje smotre in svoj program. Treba je operacionalizirati smotre in pogledati, katere postavke programa ustrezajo posameznim ciljem, nato pa zbrati podatke, ki bodo pokazali, v kolikšni meri klub dosega cilje. "Poglejte", sem zinil, "na primer, kako ima to razčlenjeno dr. Rugelj. Eden od smotrov dejavnosti v klubu je krepitev funkcij jaza (samozavesti). Eno od sedstev za to je tek. Če je v programu rečeno, da mora član preteči vsak dan 10 km, bomo pač pogledali, koliko kilometrov je vsak pretekel v danem času. To je ena od mer doseganja smotrov klubskega dela. Podobno bomo storili z branjem, pisanjem itd. To pomeni evalvirati dejavnost." Meni se je zdelo jasno in tudi kandidatu je bilo jasno, saj ne gre za kako težko filozofijo. Čez nekaj dni je spet prišel. "Ne bo šlo tako, kot ste rekli." - "Zakaj pa ne?" - "Terapevt je rekel, da ne dela po Rugljevem sistemu." - "Dobro, ne dela po Rug-

ljevem sistemu, ampak po nekem sistemu dela. Neke cilje ima, nekaj hoče s temi ljudmi doseči in ni vrag, da se ne bi našla mera. ali je pri tem učinkovit ali ne." Potem se je pokazalo, da recidivov ni vredno šteti, ker jih skoraj ni (ali, ker ni natančnih podatkov); da prisotnosti na sestankih nima smisla šteti, ker je vsak kdaj pa kdaj odsoten in nikoli ni na sestanku vseh; da ni mogoče beležiti, kaj člani delajo, ker jim ni treba nič početi. "Pa jih vsaj vprašajte, kako se jim zdi vse to skupaj?" - Odgovor: "Pravijo, da so zadovoljni, sicer pa tako ali tako ni bilo mogoče iz njih izvleči kaj več. Kot bi govoril z mutci!" - "Pa terapevt?" - "Terapevt je tudi zadovoljen. Pravi, da ne ve, kaj naj bi tu analizirali, ker vse poteka normalno in v splošno zadovoljstvo." - V vseh pogovorih s člani, v odgovorih na vprašalnik pa ni bilo ene same jasne, prizadete, osebne, človeške izjave!

Na to sem se spomnil, ko sem prelistaval in prebiral zajetno knjigo (370 strani!), za katero se izkaže, da je prva, peterna številka internega glasila Društva terapevtov za alkoholizem SR Slovenije. V uvodni besedi napoveduje glavni urednik, dr. Jože Ramovš, da bo vsaka številka, razen izrednih, posvečena globlji in podrobnejši predstavitvi enega od klubov, ki bo to številko tudi sam uredil. S prvo številko se predstavlja terapevtska skupnost, ki deluje v okviru Centra za preučevanje, preprečevanje in zdravljenje alkoholizma in drugih boleznih odvisnosti v Ljubljani, v Bohoričevi ulici in ki jo tudi urednik na kratko in bolj povedno imenuje kar Rugljeva terapevtska skupnost. Ta skupnost, dr. Rugelj jo imenuje alternativna, v nasprotju s tradicionalnim pristopom, združuje deset klubov zdravljenih alkoholikov (po podatkih v tej publikaciji), tri terapevtske skupine, tri paralelne skupine ter tri didaktične skupine. Razvejano terapevtsko podjetje torej, ki tudi s svojo organizacijsko mrežo kaže na diferenciran pristop, v katerem se član lahko vključi v tiste oblike dela, ki jih zahteva raven njegovega delovanja in njegove posebne značilnosti.

Večino besedila (blizu tri četrtine) so prispevali člani te skupnosti sami, to pomeni zdravljeni alkoholiki in njihovi svojci, ki sodelujejo pri zdravljenju, ostanek pa (pomemben ostanek) dr. Rugelj. V prvem delu opisuje dr. Rugelj strukturo alternativne terapevtske skupnosti ("terapevtska skupnost novega tipa, ki deluje izven stacionarne institucije in je dosledno usmerjena v znanost, umetnost, naravo, šport in literarno izpovedovanje"), strokovno osnovo njenega delovanja ter širše antropološke osnove delovanja terapevtske skupnosti. Posebno zanimiv je za bralca podroben vpogled v posebne tehnike in programske postavke, ki sestavljajo tkivo dejavnosti članov, pozornost pa vzbudi tudi prav rugeljansko direktna deklaracija o stilu vodenja, ki da je "direktivno-avtoritativno z največjim možnim poslušom za specifično slehernega člana." Pri tem pa to vodenje pomeni, "da na (vsakršno) obnašanje slehernega člana v TS gledamo kot na obnašanje "normalnega", duševno zdravega, povsem odgovornega človeka." Z izpostavljanjem odgovornosti v terapevtskem postopku se doseže trajna odgovornost v življenju. Sredstva vsebujejo cilj. Samopoveden je naslov drugega prispevka dr. Ruglja: "Preobrazba življenjske usmeritve alkoholikove družine iz smeri "imeti" v smer "biti", oziroma iz človeka, ki predvsem sprejema, v človeka, ki pretežno daje". To je "vojna napoved" pridobitništvu, sebičnosti, lenobi in kulturnemu barbarstvu; neke vrste program kulturnega revolucioniranja članov. Tretji prispevek vodje terapevtske skupnosti se izteče v premišljanje o dilemah terapevta, ki dela po socialno-andragoškem modelu.

Jedro in pretežni del knjige sestavljajo zapisi vsakdanje terapevtske izmenjave med člani in terapevtom. To so "domače naloge" članov, ki jih spremljajo komentarji terapevta in drugih članov. Prav neverjetna domiselnost v izmišljanju

različnih oblik pisnega izražanja in reagiranja na dogodke in oživetja. Tu so predstavitev, izpovedi, odlomek iz "romana mojega življenja", "moje najgloblje doživljanje v življenju", notranji dialog, spisi s posebnimi temami (npr. o spolnem življenju), dnevniki, dnevnike delavnic, intenzivni dnevniki, tedniki, mesečniki, razmišljanja, komentarji, pripombe h komentarjem, utrinki in utrinki utrinkov. Ti ljudje delajo, se mučijo, si prizadevajo, doživljajo vzpone in padce, se ljubijo in sovražijo. In o vsem pišejo, pišejo, dobro pišejo, in pretresljivo. Vsak prispevek komentira terapevt, ali pa se nanj odzovejo drugi člani, včasih komentirajo komentar in se jim utrnejo misli ob utrinku utrinkov. To so povratna sporočila na kvadrat.

V teh spisih je življenje. Tega ni mogoče zanikati. In ni mogoče zanikati, da so se ti ljudje vzpeli iz brezna zasvojenosti in otopelosti do doživljajske raznolikosti in globine. O tem pričajo njihovi spisi.

- Ali ni lepo, če je človek v globokem stiku z vsem, kar ga obdaja? Da zna občutiti lepote gora, da zna ceniti posledice napora tekanja, da lahko logično razmišlja, da zna ceniti kulturne dobrine, skratka, da zna živeti.
- Skupina, klub, otroka, mož, prevzgojna sredstva, vse to mi je pomagalo iskati notranjo moč. Nekega dne sem se zavedla, da živimo tako lepo, kot si nikoli ne bi mogla predstavljati.
- To spremembo v meni, čeprav se morda zdí majhna, občutim kot nekaj velikega, jo globoko doživljam.
- Kar doživljam danes, je nespoznavno, neprimerljivo z nekdanjim. Kaj vem za kaj, toda dan je postal svetlejši, jutro bolj prelestno.
- Lažji sem za vse, kar sem spravljal na papir, med ljudi. Našel sem tudi pot v bodočnost in zato me navdaja še z večjim veseljem do dela.

To je le nekaj naključnih odlomkov iz spisov. Lahko bi našli bolj vznesene pa tudi bolj kritične. A vsi so nekako nalezljivi; ko jih bereš, te zamika, da bi tudi sam pisal dnevnik, utrinke, da bi pritrtil neulovljive trenutke in misli, življenje, ki odteka... Niso sentimentalnost, so resno delo s seboj - terapija.

Kakšen kontrast med tem, kar se počne v tej skupnosti, in tistim, kar sem zasluhlil iz pripovedovanja svojega študenta. Na eni strani mrtvilo v splošno zadovoljstvo, na drugi napor, življenje in zavirljivi dosežki. Gotovo je vrsta strokovnih vprašanj, ki so še odprta, kot povsod so najbrž tudi tu napake in slepe ulice, prenanjenost in pretirana zagnanost; o tem se bodo pač preekali strokovnjaki. Nihče pa ne more reči, da ni v tej terapevtski skupnosti vse, kar se dogaja, bogato dokumentirano, razvidno in tako dostopno za vsakršno kritiko. Topa je osnovni pogoj strokovnega dela, ki je vedno kolektivni posel. Nobena stroka se ne more razvijati tam, kjer ni sledov...